

استدلال‌های کتاب پایه دهم باید بیشتر شود

دبیران مدارس کردستان در گفت‌وگو با رشد

رمضانعلی ابراهیم‌زاده گرجی
مهدی مروجی

۴. خانم بهی محمدی: سرگروه دین و زندگی استان کردستان است.

گفت و گوی این نشست خودمانی و همکارانه را از جاذبه‌های بصری کتاب شروع می‌کنیم. بفرمایید ارزیابی شما از طرح و تصویرها و رنگ آمیزی جلد و داخل کتاب چیست و آن‌ها را تا چه حد در خدمت محتوای کتاب و موضوع هر درس می‌دانید؟ درباره به‌روز بودن و نبودن طرح و تدوین کتاب نیز اظهار نظر کنید.

زند: خیلی خوب است، ولی به برداشت معلم بستگی دارد که از طرح‌ها و تصویرها چه دریافت کند و آن‌ها را به دانش‌آموزان منتقل کند. هر چه معلم دقیق‌تر در طرح‌ها تعمق کند و بین طرح و موضوع درس ارتباط بیابد، بهتر می‌تواند در تفهیم موضوع درس به دانش‌آموز کمک کند. برای مثال، طرح روی جلد که ترکیبی از کبوتر، معماری اسلامی و آب است، پاکي و معصومیت و آزادی را در اسلام نشان می‌دهد.

صاعدی: سؤال شما متوجه کتاب دینی پایه دهم است. طرح و تصاویر این کتاب تا حدی با موضوع درس‌ها مرتبط است، ولی برخی تصاویر کتاب قبلی که دو سه سال پیش تدریس می‌شد، حتی مطالب آن، بهتر و مفیدتر از کتاب موجود

کتاب «دین و زندگی» پایه دهم (سال اول متوسطه دوم) را چهار تن از دبیران استان کردستان در نشستی با خبرنگاران مجله رشد آموزش قرآن و معارف اسلامی نقد کردند. این عده، ضمن بررسی گرافیک عمومی این کتاب، موضوع و محتوای هر درس را به همراه آیات قرآنی منتخب مؤلفان و نیز احکام، در بوته نقد گذاشتند و سبک و سنگین کردند.

در این نشست، همکاران محترم زیر حضور داشتند:

۱. **امین زند:** از قروه؛ ۲۶ سال سابقه خدمت در آموزش و پرورش دارد. ضمن فعالیت در سمت‌های مدیریت، معاونت مدیر و مشاوره، در تمام پایه‌های تحصیلی تدریس کرده است.

۲. **عابد صاعدی:** از سنندج؛ کارشناس دینی و عربی با ۲۶ سال سابقه. چهار سال سرپرست مدرسه شبانه‌روزی بوده است. در پایه‌های گوناگون دبیرستان تدریس کرده و اکنون دبیر دبیرستان‌های شاهد و تیزهوشان است.

۳. **انور محمدی:** از سنندج؛ کارشناس ارشد فقه و مبانی حقوق و معارف اسلامی، ۲۲ سال سابقه آموزش و پرورشی و ۲۱ سال تجربه تدریس دارد.

دین و زندگی بودند. موضوع طرح و تصویر، با تأیید گفته همکار محترم، بستگی به ذوق و اطلاعات معلم دارد که بتواند آن را با موضوع درس مرتبط کند. در اینجا تصاویر صرفاً موقعیت تزئینی ندارند، بلکه می‌خواهند در درک محتوای درس به دانش‌آموز کمک کنند. تصویر روی جلد کتاب قبلی اول دبیرستان چنان قابل توجه بود که دو جلسه روی آن وقت می‌گذاشتیم و صحبت می‌کردیم و تازه در جلسه سوم وارد مقدمه درس اول می‌شدیم. البته دانش‌آموزان را با گروه‌بندی وارد بحث سه ساعته‌ای برای همفکری می‌کردیم. به نظرم تصاویر خیلی مهم‌اند و به‌ویژه برای دانش‌آموزان در این سن و سال حرف اول را می‌زنند. «شنیدن کی بود مانند دیدن». تصویر هم دیداری و دیدنی است. در همان کتاب قبلی، تصاویر دو درس آخر (بحث دوستی و دوست‌یابی)، دو گل را کنار هم کشیده بودند. خیلی گویا بود...

- لطفاً همه صحبتتان را به کتاب قبلی معطوف نکنید. به کتاب موجود هم بپردازید.
صاعدی: تصاویر بد نیستند، با پرداختن به کتاب قبلی می‌خواستم بگویم، طرح‌ها و تصاویر کتاب موجود دین و زندگی پایه دهم ارزش‌های هنری و مفهومی کتاب قبلی را ندارند.

- شما دو همکار محترم بر آگاهی و مهارت معلم در استفاده از طرح‌ها و تصویرها برای تبیین آن‌ها تأکید کردید، ولی تصویرها باید چنان انتخاب و طراحی شوند که تک‌تک دانش‌آموزان بدون کمک معلم بتوانند از آن‌ها درک و دریافت خاصی داشته باشند. زیرا کار برای مخاطبان اصلی یعنی دانش‌آموزان است. از این زاویه هم نگاه کنید و نظرتان را بگویید.

زند: نظام آموزشی ما فقط روی خواندن و حفظ کردن تأکید دارد و هنوز وارد درک و فهم نشده است. به‌نظرم، در چند سال اخیر این کتاب‌ها خیلی خوب تدوین شده‌اند؛ از جمله کتاب دین و زندگی. ولی خروج از مرحله محفوظات و ورود به مرحله تفکر و ادراک زمان می‌برد. هنوز دانش‌آموزان به تأمل و تفکر عادت نکرده‌اند. باید آرام‌آرام هم ما و هم دانش‌آموزان به این سمت برویم که با دیدن تصویر به کنه مطلب برسیم. این کتاب‌ها البته به این جهت‌گیری کمک می‌کنند.

محمدی: در نگاه اولیه، شکل و اندازه و رنگ‌آمیزی برخی از تصاویر زیاد گویا و واضح نیستند. در

صفحه‌آرایی هم مشکلاتی مشاهده می‌شود. تصاویر باید جذابیت داشته باشند تا کشش ایجاد کنند. در مجموع، این کتاب طرح‌ها و تصاویر با جاذبه و پیرکشش دارد، اما در برخی طرح‌ها و تصویرها باید تجدیدنظر کرد.

- نگارش و رسم‌الخط آیات قرآن در کتابی آموزشی، مثل دین و زندگی، بیش از آنکه در گرو زیبایی باشد، به بعد آسان‌خوانی و یادگیری راحت‌تر توجه می‌کند. آیا این هدف با رسم‌الخط «کم‌علامت» برآورده می‌شود؟

زند: رسم‌الخط آیات قرآن در کتاب مشکلی ندارد و دانش‌آموز می‌تواند به راحتی کلمات را بخواند.

صاعدی: فونت خط و پاراگراف‌بندی خوب است، ولی بهتر از این هم می‌تواند باشد. مثلاً در درسی که پیامبر خدا (ص) را به‌عنوان الگو معرفی می‌کند، قبل از آن به تفاوت الگوهای کنونی و آن زمان می‌پردازد و می‌پرسد: آیا می‌توانیم از الگوهای قبلی در زمان حال هم استفاده کنیم؟ مطلب زیر این عنوان بحث جالبی دارد که خودم از آن استفاده کرده‌ام. این مطالب باید برجسته می‌شد تا بیشتر به چشم بیاید. ولی این کار نشده است. می‌شد در بندی جدا و با اندازه حروف درشت‌تر، آن را مشخص کرد و در چارچوب قرار داد. الان در میان مطالب گم است، در حالی که سؤال همه دانش‌آموزان همین است. خودم به بچه‌های کلاس گفتم زیر این قسمت را خط بکشند تا موضوع در یادشان بماند. برای جلب نظرشان گفتم، اگر من طراح سؤال باشم، به احتمال ۹۰ درصد از این قسمت سؤال طرح می‌کنم.

محمدی: در کل کتاب، توجه به تدوین و اندازه حروف خوب است، ولی می‌توان ضمن بازی با حروف، اولویت‌ها را مشخص‌تر کرد.

خانم محمدی: به این دلیل که دانش‌آموزان در پایه‌های پایین‌تر با این رسم‌الخط آشنا شده‌اند، برایشان خوب است. ولی اگر از رسم‌الخط عثمان طه استفاده می‌شد شاید جالب‌تر بود. در حال حاضر، اگر به پیشنهاد همکاران در برجسته‌سازی نکات و قسمت‌های مهم عمل شود، مفیدتر است.

- می‌دانیم که کتاب دانش‌آموز - محور تدوین شده است، از جمله آیات منتخب که در کتاب آمده‌اند. سؤال این است که آیا آیات منتخب مؤلفان می‌تواند دانش‌آموزان

به این دلیل که دانش‌آموزان در پایه‌های پایین‌تر با این رسم‌الخط آشنا شده‌اند، برایشان خوب است. ولی اگر از رسم‌الخط عثمان طه استفاده می‌شد شاید بهتر بود

را ترغیب کند. غیر از کلاس و کتاب درسی، به قرآن هم رجوع کنند و ضمن قرائت آیات، در آن‌ها به تفکر بپردازند؟ یا چنین نیست؟ پیشنهاد و انتقاد ممکنان را هم بفرما بید.

زند: اگر همراه آیات، ترجمه هم در کتاب می‌آمد، بهتر بود. دانش‌آموز فکر نمی‌کند آنچه در کتاب آمده توضیحات مؤلفان کتاب است. برداشتش این است که هر چه آمده، با آیات قرآن ارتباط دارد و توضیح آن‌هاست.

صاعدی: سؤال خوبی است. حرف هم زیاد است، ولی وقت کم داریم. به‌نظرم دینی پایه دهم در قیاس با دین و زندگی سال قبلش، ۱ به ۱۰ هم نیست، این نظر بنده است که دارم سال‌ها تدریس می‌کنم. به عبارت روشن‌تر عرض کنم، شکل طرح آیات در کتاب دین و زندگی پایه دهم اصلاً جالب نیست. به همین علت، مفید هم نیست. لذا نه معلم و نه دانش‌آموز، به آن‌ها توجه ندارند. وجدانا ما هم زیاد به آن‌ها توجه نمی‌کنیم. البته بنده خارج از حوزه تدریس، کار قرائت کرده‌ام. چهار بار در مسابقات قرائت کشوری شرکت کرده‌ام و خودم به قرائت قرآن در کلاس برای بچه‌ها علاقه دارم، ولی از همه همکاران شنیده‌ام که وقت قرائت قرآن در کلاس را ندارند. بهترین طرح برای آوردن آیات قرآن کریم در کتاب پایه دهم، طرح کتاب پیش‌دانشگاهی یا طرح کتاب دین و زندگی قبلی است. یعنی آیات را در ضمن درس قرار دهیم؛ نیمی از آن ترجمه‌دار و نیمی بدون ترجمه باشد. در این صورت، معلم می‌تواند هم آیات را روخوانی کند و هم به مفاهیم آن‌ها بپردازد. به چه دلیل؟ به این دلیل که ما در حیطه‌های شناختی گفتیم، دانش‌آموز دبیرستانی به مرحله درک و فهم رسیده است و دیگر لازم نیست در این مرحله به وی روخوانی و روان‌خوانی یاد بدهیم، زیرا در دوره دبستان و راهنمایی مراحل روخوانی و روان‌خوانی را گذرانده است. در دبیرستان باید به تفسیر و پیام و مفهوم آیات پرداخت، اما کتاب دو صفحه آیات قرآن عثمان‌طه را جدا آورده است. بنده که کار قرائت می‌کنم، هر چه سعی کردم هر دو صفحه را بخوانم، نتوانستم صفحه دوم را بخوانم. به صراحت می‌گویم، فقط یک بار فرصت کردم؛ آن هم در مدرسه تیزهوشان. هیچ جای دیگر چنین فرصتی فراهم نشد.

خدمت شما عرض کنم که اصلاً رغبتی هم در

بچه‌ها به وجود نمی‌آید و هیچ هم قرآن را یاد نمی‌گیرند. دینی طرح قدیم بسیار خوب بود.

صاعدی: فرمایش شما را متوجه شدم. من به‌عنوان دبیری که در مدارس خاص مثل تیزهوشان و شاهد تدریس کرده‌ام است و هنوز هم تدریس می‌کنم، و به‌عنوان شاهد عینی، عرض می‌کنم، یک نفر از دانش‌آموزان را ندیده‌ام که به این آیات به‌عنوان منبع درسی رجوع کند. اصلاً این بخش اضافی است و کاربردی ندارد. مگر خود ما معلمان بچه‌ها را وادار به خواندن کنیم، یا در امتحانات شفاهی از این آیات سؤال بپرسیم. ولی این نوع طراحی برای بچه‌ها جالب نیست. در متن درس کتاب پایه دهم امسال، آیات را با ترجمه آورده‌اند و از دانش‌آموزان خواسته‌اند مفهوم آیات را به محتوا ربط بدهند. این‌طور هم جالب نیست. به‌نظرم کتاب قبلی خوب بود، زیرا دانش‌آموز هم آیات را ترجمه می‌کند و هم بین مفاهیم ارتباط برقرار می‌کند.

بنده سال گذشته تحصیلی برای تدریس کتاب پایه دهم اذیت شدم. خانم محمدی، به‌عنوان یک سرگروه فعال در گروه معارف، خبر دارد که بنده همواره کلاس را با مشارکت بچه‌ها و گروه اداره کرده‌ام، ولی پارسال در تدریس کتاب دین و زندگی پایه دهم مانده بودم چه کنم و مجبور به بهره‌گیری از روش مشاوره‌ای شدم. ابتدا موضوع را توضیح می‌دادم و بعد از بچه‌ها می‌خواستم توضیح بدهند. با این حال، کلاس رمقی نداشت. اما باز می‌گویم، با کتاب قبلی، گروه‌ها فعال بودند؛ در آن حد که محتاج تائیه‌ها بودیم. آن هدف‌گذاری را این کتاب تأمین نمی‌کند.

محمدی: با همکارم جناب صاعدی اتفاق نظر دارم. آوردن آیات به این صورت و در این قالب مفید نیست و دانش‌آموز خیلی راحت از آن‌ها چشم می‌پوشد. آن وقت هم که با مطالب درگیر می‌شود، احساس می‌کند چیزی کم دارد تا ارتباطش را با آیات برقرار کند.

زند: قبلاً مدت تدریس چهار ساعت در هفته بود، الان دو ساعت در هفته شده است. با این همه مطلب، واقعا زمان این درس خیلی کم است.

- دوستانی پیشاپیش نظر خود را درباره این پرسش که با شما در میان می‌گذاریم، فرموده‌اند. در هر حال، سؤال این است: اگر شما مؤلف کتاب پایه دهم بودید، به چه

آوردن آیات به این صورت و در این قالب مفید نیست و دانش‌آموز خیلی راحت از آن‌ها چشم می‌پوشد. آن وقت هم که با مطالب درگیر می‌شود، احساس می‌کند چیزی کم دارد تا ارتباطش را با آیات برقرار کند

موضوع‌هایی توجه نشان می‌دادید و چه موضوع‌هایی را حذف یا اصلاح می‌کردید؟ لطفاً لب کلام را بگویید. کتاب تألیفی شما حاوی چه موضوع‌هایی می‌شد؟

زند: مقتضیات زمان به گونه‌ای است که دانش‌آموزان ما مشغله‌های زیادی دارند. لذا اطلاع لازم یا هیچ اطلاعی از تکالیف دینی ندارند. در پی یادگیری نیز نیستند. به‌نظر من می‌رسد احکام ضروری دین در کتاب پایه دهم خیلی کم است. باید به این بخش توجه بیشتر بشود. پاسخ به شبهات مبتلابه دانش‌آموزان نیز باید در کتاب جایی داشته باشد.

- شبهات در چه قالبی مطرح می‌شوند؟

زند: مثل وام بانکی. دانش‌آموز می‌گوید این کار بانک اسلامی است که ۲۰ درصد و بیشتر سود می‌گیرد! در واقع به شبهاتی باید پرداخت که مربوط به رفتار و اعمال در جامعه و اداره جامعه است و به نظر می‌رسد با آنچه دین می‌گوید، یا تضاد یا فاصله دارد. خوب است با توجه به کم‌حوصلگی و نداشتن سعه صدر خانواده‌ها و اجتماع، در این زمینه نیز روایاتی از پیشوایان دینی یا از سیره آنان آورده شود و از الگوهای اجتماعی دوره خودمان نیز استفاده کنیم.

صاعدی: دوست ما نکته‌های خوبی فرمودند: بنده هم نکاتی را اضافه کنم. بر اساس منویات مؤلفان کتاب که در مقدمه خوانده‌ام و دوره‌ای هم در خدمتشان بودم، در این دوره تحصیلی، اصول دین در آموزش موردنظر است، مثلاً توحید را در پایه اول و معاد را در پایه دوم و نبوت را در پایه سوم دبیرستان (متوسطه دوم) آموزش می‌دهیم. با توجه به این هدف، چینه‌ساز موضوع در پایه دهم زیاد نامناسب نیست، ولی به حد کافی استدلالی نیست. آنجا که معاد را ثابت می‌کند، خوشم آمد. به یاد دارم، زمانی که ۲۰ سال پیش در دبیرستان تعلیمات دینی یا معارف اسلامی تدریس می‌کردم، درس خیلی فلسفی، استدلالی و پرمحتوا بود؛ دانش‌آموز هم کیف می‌کرد. آن زمان برای اثبات معاد پنج دلیل آورده بودند که دو دلیل درباره ضرورت و سه دلیل مربوط به امکان معاد بود، اما امسال همان‌ها را در کتاب پایه دهم آورده‌اند که به دلیل استدلالی بودن، خوشم آمد. ولی کتاب باید چنان محتوایی داشته باشد که به شبهات دانش‌آموزان هم جواب بدهد. بچه‌ها در کلاس معلم را سؤال پیچ می‌کنند، زیرا دنیا دنیای جدیدی است. سؤال و انتقاد زیاد و

مهم دارند که باید به آن‌ها پاسخ بدهیم. در آخر کتاب، احکام را آورده‌اند. از مؤلف بزرگواری که احکام روزه را آورده است، باید بپرسیم، خودت متوجه آنچه نوشته‌ای، می‌شوی؟ بنده که معلم به حساب می‌آیم، چند بار خوانده‌ام و چیزی سر در نیاورده‌ام. از رساله و کتاب دیگری استفاده کردم و موضوع را به دانش‌آموزان تفهیم کردم. باید احکام را روان و آسان بیان کنیم. بیش از شش موضوع برای این سن و سال لازم نداریم. نماز است که در این کتاب خوب به نماز پرداخته‌اند. وضو هم مثل نماز خوب تشریح شده است؛ روزه و فوایدش و نیز غسل. اگر احکام حلال و حرام نیز در یک یا نیم‌صفحه بیاید، خوب است، ولی باید برای بچه‌ها واضح، شفاف و قابل فهم باشد.

- عرض کنم خدمت شما که مؤلفان با آگاهی قبلی محتوای این کتاب را بر پایه استدلال نچیده‌اند تا دانش‌آموزان را در کلاف استدلال‌های فلسفی و کلامی وارد نکنند، بلکه شمایی از استدلال را نشان می‌دهند و در واقع قصد ایجاد ارتباط بین فکر و ذهن دانش‌آموز با توحید را دارند و آن هم از طریق رجوع به فطرت است. استدلال ملموس و قابل فهم مؤلفان این است که بگویند علاقه آدمی به بهترین، توانا‌ترین و زیباترین است و بر اساس محتوای کتاب، در واقع خداست که منحصرأ چنین ویژگی و صفاتی را دارد. اما اینکه معلم از یک سو و دانش‌آموز از دیگر سو می‌تواند با این روش مؤلفان ارتباط برقرار کند و اشباع شود، شما به‌عنوان معلمان با تجربه باید داوری کنید.

صاعدی: درست می‌فرمایید و هدف مؤلفان را خوب تشریح کردید، ولی اینجا بحث بهشت را هم در فرایند درس طراحی کرده‌اند که دانش‌آموز منتظر استدلال است.

- می‌فرمایید دوگانگی در محتوای کتاب مشاهده می‌شود.

صاعدی: بله! آنچه در کتاب آمده است، سبب سؤال‌های گوناگون و فراوان برای دانش‌آموزان می‌شود. آن وقت از من معلم می‌خواهند که جواب بدهم!

محمدی: خدمت شما عرض شود که نام کتاب «دین و زندگی» است؛ یعنی می‌خواهد بین

باید احکام را روان و آسان بیان کنیم. بیش از شش موضوع برای این سن و سال لازم نداریم. نماز است که در این کتاب خوب به نماز پرداخته‌اند و...

مجموعه قوانین و برنامه‌های دین با زندگی روزمرهٔ بچه‌ها ارتباط برقرار کند، ولی کل کتاب چنین ارتباطی را نمی‌رساند.

- آیا بخش تدبیر کتاب توانسته است زمینه‌های حضور احساسات درونی و خلاقیت دانش‌آموزان را فراهم بکند؟
زند: با توجه به زندگی ماشینی و پیچیدهٔ امروز، اگر دانش‌آموز ما حتی مقداری در آیات قرآن و محتوای کتاب دین و زندگی فکر کند و با قرآن مأنوس شود، می‌تواند به آرامشی برسد و از اضطراب‌ها و تشویش‌ها و استرس‌ها رهایی یابد.
صاعدی: در این بخش دبیر باید خودش آیات درس‌ها را پردازش کند. لذا بنده زیاد به مطلبی که در تدبیر آیات است، خوش‌بین نیستیم، زیرا امکان بهتر شدن و غنی‌تر شدن را دارد تا دانش‌آموز را به تدبیر وا دارد.

- آیا «بهتر و غنی‌تر شدن» موردنظر شما با سطح فکری دانش‌آموزان تناسب دارد و همگن است؟

صاعدی: ۵۰ درصد دانش‌آموزان امروز جلوتر از محتوای کتاب حرکت می‌کنند. شاید من که در مدارس خاصم، این‌طور فکر می‌کنم. دانش‌آموزی داشتم که مطالب موجود کتاب را خیلی بهتر از متن کتاب بیان می‌کند.

- حداقل این است که میانگین سطح فکر و استعداد دانش‌آموزان را در برآوردتان لحاظ کنید.

صاعدی: میانگین زیاد نامناسب نیست، ولی بهتر از وضع موجود می‌تواند باشد. می‌دانم منظور شما کل دانش‌آموزان کشور اعم از شهرها و روستاها و حاشیه‌نشین‌هاست.

محمدی: اگر درصدی در نظر بگیریم و بخواهیم بدانیم که دانش‌آموزان در آیات تدبیر می‌کنند؟ یا می‌تواند دانش‌آموزان را با تدبیر بار بیاورد، شاید بتوان گفت، ۷۰ تا ۸۰ درصد این هدف برآورده می‌شود. در جاهایی، چینش و طرح و تدوین مطالب طوری است که دانش‌آموزان را از این هدف دور می‌کند، ولی جاهای زیادی هم در کتاب هست که برای تدبیر ایجاد انگیزه می‌کند و البته خود دانش‌آموز باید خواستار تدبیر و تفکر باشد. در کل خوب است؛ گرچه امکان بهتر شدن هم دارد.
خانم محمدی: تدبری که در متن درس گنجانده شده، خیلی کم است.

- این سؤال مربوط است به بخش «اندیشه و تحقیق» در کتاب. آیا کتاب با این محتوا می‌تواند دانش‌آموزان را به اندیشه و تحقیق ترغیب کند و حداقل ذوق کار تحقیقی را در آنان به وجود بیاورد؟

زند: اکثر جواب‌های بخش اندیشه و تحقیق در متن درس وجود دارد و دانش‌آموز به این علت دنبال کتاب‌ها یا منابع دیگر، غیر از کتاب درسی، نمی‌رود. باید سؤال‌های این بخش طوری مطرح شوند که دانش‌آموز را به خارج از کتاب درسی ارجاع بدهد؛ مثلاً به خود قرآن کریم.

صاعدی: سؤال‌ها طولانی شده‌اند. تا بخواهی به آخر سؤال برسی، اول آن از یادت می‌رود. پیشنهاد می‌کنم «اندیشه و تحقیق» کتاب پایهٔ دو را بردارند، مال «دین و زندگی» را بیاورند جایش قرار دهند. آن وقت درست می‌شود. «اندیشه و تحقیق» دین و زندگی قبلی خیلی جالب و فرای کتاب درسی بود. دانش‌آموزان را به دنبال تفاسیر گوناگون می‌فرستادیم به‌طور مثال در مورد سؤال به سراغ کتاب «علم و ایمان» شهید مطهری رفت.

در این کتاب، فقط سؤال را کش داده، ولی جوابش جلوی دستش هست. جواب را برمی‌دارد می‌گذارد سر جایش و بقیه‌اش بی‌کاری است. بنده به‌عنوان شاگرد کوچک جامعهٔ دینی آموزش‌وپرورش ناحیهٔ ۲ یک سؤال دارم: چرا کتاب «دین و زندگی» را برداشتند و کتاب دینی پایهٔ ده را جایش گذاشتند؟ کتاب دین و زندگی خیلی قشنگ و غنی بود. این کتاب نمی‌گذارد ما با دانش‌آموزان کار گروهی کنیم!

محمدی: اگر همان چهار ساعت بود، کتاب بد نبود، ولی با دو ساعت چه کار می‌شود کرد! در هر حال، اگر بخواهیم به بخش «اندیشه و تحقیق» نمره بدهیم، من کمتر از ۱۰ می‌دهم. دلیلش همین صحبت‌هایی است که همکار محترم صاعدی فرمودند.

- شما دربارهٔ آیات کتاب به‌صورت پراکنده نکاتی را یادآوری کردید. برای تکمیل مطالب خود اگر حرف دیگری دارید، بیان کنید.

زند: ۱. حجم آیات زیاد است؛ ۲. یک صفحهٔ آیات اضافه است و با موضوع درس هم ارتباط ندارد. این حجم از آیات دانش‌آموز را گیج می‌کند.
صاعدی: این نکته اگر تکراری است بیخشید. طراحی کتاب پایهٔ دهم را بگذارید در چارچوب فرم طراحی کتاب دین و زندگی. شاید مؤلفان محترم

سؤال‌ها طولانی شده‌اند. تا بخواهی به آخر سؤال برسی، اول آن از یادت می‌رود. پیشنهاد می‌کنم «اندیشه و تحقیق» کتاب پایهٔ دو را بردارند، مال «دین و زندگی» را بیاورند جایش قرار دهند

بگویند به این علت که پیش‌دانشگاهی حذف شده است داریم مطالب آن را در کتاب‌های سال‌های قبل از آن می‌آوریم. این حرف را می‌پذیرم، ولی ما با طرح این کتاب مشکل داریم. اگر منطبق با طرح کتاب دین و زندگی باشد، حرفی نداریم. ساعت کلاس را هم اضافه کنند.

صاعدی: من در طول ۲۳ سال تدریس فقط یک مورد را به یاد دارم که والدین از من دربارهٔ نمرهٔ درس دینی بچه‌شان بپرسند. همین! چرا چنین وضعی داریم؟ زیرا کنکور به شدت ضریب احترام به درس دینی را تنزل و اضطراب بچه‌ها را افزایش داده است. دانش‌آموز از من درس دینی نمی‌خواست. می‌گفت، آقا فقط سؤال و نکته‌های کنکور را بگو و بس کن! ای کاش به آسیب‌شناسی هم می‌پرداختیم.

- حرف‌هایی را که نگفته‌اید و لازم می‌دانید بگویید، فهرست کنید.

صاعدی: ۱. وقت تدریس کتاب دینی کم است؛ ۲. آموزش قرآن (تجوید) در کتاب گنجانده شود. ۳. دربارهٔ بخش ضمیمه صحبت نکردیم؛ ۴. دربارهٔ آسیب‌شناسی دینی دانش‌آموزان و خانواده‌ها حرفی نزدیم؛ ۵. چرا همکاران برای همکاری با مجلهٔ رشد یا رغبت ندارند یا اگر دارند خیلی کم است؟ ۶. اگر درس دینی معلم‌محور باشد، تأثیر این درس از وضع کنونی بدتر می‌شود. زیرا طراحی کتاب پایهٔ دهم بیشتر معلم‌محور است تا دانش‌آموز‌محور.

همکاران متفق‌القول و با تأکید یادآوری کردند، بخش ضمیمهٔ کتاب در کنکور تکلیف مشخصی ندارد. لذا دانش‌آموز نمی‌داند آن را بخواند یا نخواند. این وضعیت، معلمان و دانش‌آموزان و خانواده‌ها را نگران کرده است. نامه‌های زیادی هم نوشته شد که هنوز کسی جوابی، نه از وزارت آموزش و پرورش و نه از وزارت آموزش عالی، به ما نداده است!

دوستان همکار گلمند بودند که مجله به دستشان نمی‌رسد. خوب است رایگان شود و نیز پیشنهادشان این بود که مطالب کوتاه‌تر و جمع‌بندی شده باشد تا وقت کمتری بگیرد. اگر الکترونیکی بشود خیلی خوب است.

- از زحمتی که برای این جلسه کشیده‌اید، متشکریم.

خانم محمدی: ساعت خیلی کم است. حداقل چهار ساعت باشد. اینجا اتفاق نظر همکاران دربارهٔ ضعف مفرد دانش‌آموزان در خواندن قرآن را باید یادآوری کنیم و این طنز معنادار را از زبان ماموستایی که همکار محترم آقای صاعدی نقل کرد، بیاوریم: پای سخنرانی ماموستایی در مسجد نشسته بودم، ماموستا که مرا به‌عنوان معلم می‌شناخت، گفت، دانش‌آموزان مدارس هیچ‌یک قرآن نمی‌دانند و هیچ کدام تجدید نمی‌شوند. بعد با پوزخندی تکرار کرد، عجیب است قرآن نمی‌دانند، تجدید هم نمی‌شوند!

آقای صاعدی ادامه داد: می‌گویند برای امتحان شفاهی ترم چهار نمره بگذارید. آخر وقت شد بنده درس بدهم که بعد هم امتحان بگیرم؟! سرکلاس گفتم، گوش کنید برای شما می‌خوانم، دانش‌آموز گفت که چهار نمره بیشتر ندارد. من ۱۶ نمره را می‌گیرم! واهمهٔ این چهار نمره (خواندن قرآن) را ندارد.

- شما شیوهٔ نمره‌دهی را ارزیابی کرده‌اید. اگر دوستان دیگر نظری دارند، بفرمایند.

زند: با توجه به روال موجود و ساعات تدریس، این شیوه خوب است. اگر بخواهیم نتیجهٔ عالی بگیریم، باید برای قرآن ۲۰ نمره اختصاص می‌یافت و برای دینی هم ۲۰ نمره در نظر می‌گرفتند. البته الزامی است که ساعات تدریس را هم چهار ساعت کنند. اکنون دو ساعت تدریس و چهار نمره برای قرائت فرمالیته است و به هدف نمی‌رسیم.

متأسفانه کنکور هم به مصیبت می‌افزاید. همیشه هم از پیام آیات سؤال می‌دهند و دانش‌آموز را بدبین می‌کنند. دانش‌آموز به جای کتاب درسی دینی، کتاب‌های کنکور را می‌آورد که از مؤسسه‌های کنکور می‌خرد. حداقل در کنکور بهتر است از متن

ساعت خیلی کم است. حداقل چهار ساعت باشد. اینجا اتفاق نظر همکاران دربارهٔ ضعف مفرد دانش‌آموزان در خواندن قرآن را باید یادآوری کنیم